

SIMSON SOM KROPPSLIGT SUBJEKT I DOMARBOKEN 14-16

LINA SJÖBERG

Inledning

Syftet med den här artikeln är att visa hur samtida BDSM-diskurs begripliggör Simson-karaktern och hur Simson – i en sådan tolkning – blir ett starkt subjekt i kapitel 16, där han tidigare har uppfattats som offer för Delilas list och svek (se t ex Sawyer 2009:231).

Att använda vår tids begrepp för att förstå vad texten vill vara kan te sig anakronistiskt, men en viss mån av anakronism är oundviklig vid tolkning av historiska texter. Det är därför bättre att förhålla sig teoretiskt medveten om sin anakronism än att helt förneka den.

Den framlidne uppsalaprofessorn Helmer Ringgren – i vars tolkningstradition jag står rent akademigenetiskt – skrev: “Den gammaltestamentliga exegetikens främsta uppgift är att med alla till buds stående medel tolka och förstå de gammaltestamentliga texterna” (Ringgren 1968:175). När jag här låter modern BDSM-diskurs belysa Simsonsagan gör jag det i övertygelsen om att vi, som vetenskapsidkare, behöver använda oss av våra begrepp för att förstå textens signaler och för att lyckas översätta dess betydelse så att berättelsen blir begriplig i nutid. Det möjligtvis kontroversiella i mitt perspektiv är påståendet att det jag begripliggör med begrepp från nutida diskurs är aspekter som finns i den hebreiska text som föreligger. Bara att dessa aspekter när berättelsen kom till hade andra begrepp med delvis annan semantisk avgränsning, eller att det helt saknades begrepp för de representerade fenomenen.

BDSM är en förkortning för “bondage, discipline, sadism and masochism”. Det är ett samlingsbegrepp för olika sexuella läggningar som i förhållande till normativt, “vanligt” sex är avvikande, på samma sätt (men inte lika accepterat) som homo- eller bisexualitet. Erotisk njutning förknippas med till exempel att bindas eller att binda, att slå eller bli slagen, att dominera eller vara undergiven. A och O för att något ska kallas BDSM och inte till exempel våldtäkt, misshandel eller olaga frihetsberövande är ömsesidighet och samtycke. En hel rad olika sexuella praktiker ryms under samlingsbegreppet BDSM. De begrepp som blir aktuella för analysen av Simson och Delila är “bondage” (dvs olika typer av frihetsberövande), “top” respektive “bottom” (dvs den part som utsätter respektive utsätts), “dominant” respektive “undergiven” (dvs parten som bestämmer respektive lyder) samt “subspace” – ett medvetandetilstånd av jagupplösning som en undergiven/bottom kan hamna i under en sk “session”.

Offer eller subjekt?

Berättelsen om Simsons vuxna liv i Domarboken 14-16 struktureras kring tre kvinnor, som Simson i tur och ordning engagerar sig med. Den första försöker han gifta sig med. Den andra försöker han ha ett one-night-stand med. Den tredje älskar han. Faktum är att det inte finns något i den här berättelsen som inte är relaterat till någon av kvinnorna. Utom sista versen i kapitel 15: “Simson ledde/dömde Israel under filistéernas tid i tjugo år” – en vers som passar otroligt dåligt in i sitt sammanhang och som troligtvis måste ha lagts till av redaktörer i efterhand för att legitimera berättelsens plats i Domarboken.

Simson brukar uppfattas som en hjälte – förmodligen för att alla som dör under hans kaosartade och oberäkneliga framfart är filistéer. Berättelsen fram till kapitel 16 har humoristiska drag. Som till exempel hans tveksamma närmande till den första kvinnan, hur han obeslutsamt eller kanske lite räddhågat går fram och tillbaka, fram och tillbaka mellan Timna, där kvinnan bor, och föräldrarna – lite som ett mycket litet

barn, som prövar några steg ut i världen för att i nästa sekund återvända till föräldrarnas famn. Eller den absurda gåta han ger till de unga filistéiska männen. Det går inte att göra annat än att skratta åt Simsons sociala osmidighet. Eller hans raseriutbrott och hans infernaliska hämndaktioner mot filistéerna. Eller hur han liksom surmulet bosätter sig i en bergsklyfta. Eller hans nonsensramsas efter att ha slagit tusen filistéer med en åsnekäke.

Berättelsen innehåller också tragiska element, som lätt ger associationer till grekisk tragedi-konst. Om och om igen överfalls han av YHWH:s ande. Han övertalas av sin brud att avslöja svaret på gåtan till de unga männen. Hans brud tas ifrån honom och gifter sig med en annan man. När han tar ut sin hämnd bränner filistéerna upp sagda brud. Han blir bunden. Han blir bunden. Han blir bunden. Han blir fastvävd i en vävstol. Han blir rakad och kuvad/plågad. Han blir bunden. Hans ögon blir utstuckna. Han blir fängslad. Han blir hånad. Han slutar sina dagar såld i fiendehand, förblindad och förnedrad.

Om man refererar berättelsen som jag just gjorde – i passivum – blir Simson automatiskt ett offer och det ligger nära till hands att tolka berättelsen som tragedi. Men berättelsen signalerar sammantaget ett balanserat narrativt intresse för Simson-karaktern som inte låter sig indelas i humor eller tragedi. Den är ett allvarligt utforskande av en förbryllande mans beteende och liv.

Balansen, eller spänningen om man så vill, mellan det komiska och det tragiska ligger till grund för den här artikelns huvudfråga: Är Simson ett starkt eller svagt subjekt i kapitel 16? För att svara på den frågan är det naturligtvis klokt att undersöka den text som pekar fram emot kapitel 16, nämligen kapitel 14 och 15.

Ett textligt subjekt kan vara svagt eller starkt. Ett starkt subjekt har ofta ett namn, handlar och talar på eget bevåg, deltar i att driva intrigen framåt och är därmed delaktig i sin textligt representerade mänskliga livsutveckling.

Ett svagt subjekt å andra sidan har i regel inget namn, tilldelas begränsat talutrymme, utsätts för andras handlingar eller handlar på andras initiativ. En svag karaktär kan liksom en stark karaktär handla, vara aktör i sin representerade livsutveckling, utan att därmed automatiskt vara ett starkt subjekt.

Subjektivitet är alltså något annat än agens. I de flesta tolkningar av Simson i kapitel 16 uppfattas han som ett svagt subjekt eftersom han är en svag aktör: Handlingarna står Delila för. Men för att bedöma en karaktärs subjektstatus måste den givetvis sättas i relation till andra karaktärer i texten och vilken subjektstatus som tilldelas dem. Delila utför handlingarna, men hennes handlingar är huvudsakligen helt regisserade av Simson. Hon handlar nästan uteslutande på hans initiativ.

Den genom receptionshistorien vanligaste tolkningen, att Delila förför Simson för att sedan förråda honom, har två huvudsakliga problem: Varför stannar Simson hos Delila, trots att hela situationen så uppenbart är riskfylld? Och varför avslöjar Simson sin hemlighet när han av erfarenhet vet att Delila kommer att följa hans instruktioner? Och, som en följd av det här andra problemet: om han ändå tänkte avslöja sin hemlighet – varför håller han inne med den så länge?

Dum, duperad eller frivillig?

Tre gånger har Delila visat att hon kommer att göra exakt det han föreslår. Och hon hade inte kunnat raka honom om han inte först hade låtit henne "sova" honom i sitt knä (eller mellan hennes ben), vilket ju förutsätter att han först har lagt sitt huvud där. Han överlämnar sig i en gest av total tillit och det är förbryllande med tanke på att han någonstans vet vad som kommer att hända. Offertolkningen bygger ju på att Simson inte vill bli rakad och tillfångatagen. Så antingen är Simson dum, duperad eller frivillig. Något av dem.

Emot den första tolkningen talar det faktum att bibelhebreiska narrativ överlag tycks begripa sig på sina karaktärer, även om vi som läsare ibland har svårt att göra det. Att kalla Simson dum är att göra det på tok för enkelt för sig. Vi måste utgå från att någon har vela förmedla en koherent berättelse här och att Simson går att förstå.

Emot den andra – att Simson är duperad – talar det faktum att Simson i så hög utsträckning driver skeendet framåt genom sina detaljerade instruktioner. Att fränkänna honom hans tydliga subjektstyrka och tillskriva Delila mer subjektstyrka än vad texten tilldelar henne – det är en “gapfilling” av så stora mått att vi kan ta till den först när alla andra alternativ är uttömda.

Jag kommer att argumentera för att Simson är den drivande parten i de tre första sessionerna och att han med ett visst mått av frivillighet underkastar sig Delila i den sista sessionen. Han har visat sig fullt kapabel att bryta upp från olika sammanhang förut. Faktum är att kapitel 14 och 15 kryllar av beskrivningar av hur han rastlöst går hit och dit och fram och tillbaka. Det är ett faktum att han slutar vandra omkring från den stund han träffar Delila. Han lämnar henne inte frivilligt.

Och då måste vi försöka förstå varför. Vad är det som Simson får ut av Delila-relationen?

Tolkningen av Simson som offer för Delila och filistéerna bygger på en negativ förståelse av bindande och maktlöshet. Det är inte så säkert att berättaren – och genom berättaren den hypotetiskt begripliga Simsonkaraktären – delar en sådan negativ förståelse.

Jag vill hävda att den förklaringsmodell som bäst gör reda för berättelsen är att Simson i mötet med Delila äntligen hittar fram till något han har sökt efter. Eftersom berättelsen fram till Delila-episoden har strukturerats av olika kvinnorelationer av sexuell natur är det rimligt att det han hittar fram till, det som gör att han stannar, är ett uttryck för sin sexuella identitet. Först provar han det ena, sen provar han det andra men först vid det tredje försöket hittar han fram. Den förklaringsmodell som bäst gör reda för kapitel sextons alla underligheter är en tolkning av Simsons sexuella läggning som bondage-orienterad.

Psykosexuella läsningar av Simsonsagan har gjorts förut. Till exempel har J. Cheryl Exum tolkat berättelsen som en varning för kvinnlig sexualitet (Exum 1996:175-237) och Mieke Bal har tolkat den som en freudiansk historia om en kamp med ett moderskomplex (Bal 1987:37-67). Jag menar dock att modern BDSM-diskurs begripliggör Simsonkaraktären i ännu högre utsträckning.

Återigen: Jag menar inte att BDSM, såsom vi förstår det idag, fanns som enhetligt begrepp eller ens som en begreppsliggjord företeelse när berättelsen kom till. Jag använder det som en hjälp för oss att förstå aspekter av texten som finns där, som alltid har funnits där, som vi inte begripa utan hjälp av det vi begriper här och nu i den kultur vi befinner oss och med alla våra kunskaper, som ju också är tids- och kontextanknutna.

Den första kvinnan

Kort skulle man kunna beskriva de två första kvinnorna som typiska motparter i manligt konventionssex: Hustrun respektive den prostituerade. I ingetdera fallet går det som Simson har tänkt sig, vilket texten signalerar, bokstavligt eller metaforiskt.

Relationen till den första kvinnan är vad som vi idag skulle kunna kalla “romantisk” kärlek. Han vill gifta sig med henne inte för att det passar sig, utan för att “han tyckte att hon var fin” i 14:3 (וְרִשְׁמַשׁ יַיִנֵּעַב רִשִּׁיתוֹ) och en likande formulering i 14:7. Men ändå verkar han ha väldigt svårt att komma till skott. Efter flera turer fram och tillbaka är det äntligen dags. Han ska gå för att “ta henne” och verbet הִקַּל används som bekant när en man ska gifta sig med en kvinna. Men han kommer aldrig fram. Han viker av (och här är det verbet רוּס)

för att titta till kadavret av det lejon han dödade den förra gången han var på väg till Timna. Ni kan det här med att lejonkadavret är fullt med honung, men jag måste ändå få poängtera att den honung som han gröper fram, den tar han inte med sig till vännen i Timna, dit han är på väg. Istället avbryter han hela bröllopsförsöket och återvänder till föräldrarna och ger dem honungen. Uppenbarligen är han inte riktigt redo. Det visar sig även under bröllopfesten, som till slut går av stapeln. Det är oklart om och otroligt att själva konsummeringen av äktenskapet har skett före bröllopfesten. Snarare är nog festen tänkt att avslutas med att han "går in" till henne.

Simson levererar ett oslagbart dåligt partytrick. Han ställer en gåta som ingen har minsta möjlighet att svara på, eftersom den handlar om lejonkadavret och honungen – hans lilla hemlighet. Men är han verkligen bara klantig och handlar gåtan bara om lejonet? Jag menar att Simson snarare frågar de andra unga männen till råds inför det stundande sexet. Ett socialt dysfunktionellt sätt att ställa frågan på – ja, men han försöker, liksom han tidigare har försökt ta sig fram till själva bröllopet.

Gåtan lyder i översättning: "Från ätaren kom föda. Från den starke kom sötma."

Jag läser den som en undran: "Hur ska min förtärande kraft (ätaren) kunna bli brukbar (mat)? Hur ska det kunna komma något ljuvligt (sött) från mig (den starke)?"

Han verkar inte vara helt tillfreds med sin styrka. Det faktum att YHWH måste överfalla honom, snarare än att komma ombedd styrker en sådan förståelse. Det gör även det faktum att han till slut överlämnar informationen om hur han ska bli av med sin styrka, i 16:17. Och ytterligare ett tecken: han skulle ju kunna fortsätta i all oändlighet och härja bland filistéer, men han sitter hellre i en bergsklyfta.

Men man kan inte gärna klandra de unga männen för att de blir irriterande. Bröllopfesten slutar, som ni vet, i katastrof. Och Simson går hem till mamma och pappa igen. Vännen i Timna blir bortgift med en annan ung man.

När kapitel 15 börjar gör Simson ett nytt försök. Den här gången tassar han inte som katten kring het gröt. Han går rakt på sak: "Jag vill 'gå in' till min kvinna i sängkammaren!" förklarar han. Och אִיב i det här sammanhanget översätts nog bäst med "ha sex med". När han får veta att hon inte längre är tillgänglig tänker han ut en infernalisk hämnd. Episoden med facklorna, rävarna och filistéernas säd är den enda av sagans våldsutbrott, förutom slutscenen, som är överlagd. I alla andra fall är det som om han överfalls av sitt eget raseri och sin styrka.

Han har blivit berövad möjligheten att ha sex med Timna-kvinnan och straffar filistéerna med att bränna ner deras åkrar. "Säd" har två bemärkelser, även på hebreiska. Texten skriver inte på näsan, men en dubbeltydighet finns där. Och när filistéerna i sin tur hämnas sin skörd genom att bränna upp kvinnan och hennes familj så hämnas Simson genom att slå filistéerna "lår till höft", vilket är ett tämligen specifikt område av kroppen. Simson är uppenbart frustrerad. Han har i två omgångar berövats möjligheten att debutera sexuellt och han tar ut sin frustration på filistéerna (aldrig på kvinnorna). Ändå kan vi inte komma ifrån att han själv genom sin tveksamhet, sin sociala klumpighet och sitt ständiga återvändande till föräldrahemmet i stor utsträckning bidrar till den frustrerande situationen.

Den andra kvinnan

Episoden med den andra kvinnan är kort och mycket koncis. Med briljant effektivitet lyckas den ge ytterligare en bild av Simson som sexuellt subjekt, och hans frustration när det inte går som planerat:

Simson gick till Gaza. Där fick han syn på en ensam kvinna och gick in till henne. Gazaborna fick höra talas om det: "Simson har kommit hit!". De omringade och låg i bakhåll för honom vid stadsporten hela natten. De höll sig stilla hela natten och sa: "När morgonljuset är här – då mördar vi honom!" Simson låg halva natten. Efter halva natten reste han sig och tog tag i stadsportens porthalvor och de två dörrposterna och han drog upp dem tillsammans med överstycket och satte allt på ryggen och förde upp det till toppen av berget som ligger vid Hebron.

Här visar han inget av den tvekan som han hade i förhållande till den första kvinnan. Kanske för att han här har övergivit idén om att följa normen och gifta sig. Kanske för att det här "bara" handlar om sex, inte relation. Han ser kvinnan och går in till henne.

Det är inte givet att det handlar om en prostituerad – det är fullt möjligt att, vilket Mieke Bal hävdar i *Death and Dissymmetry* – konnotationen "hora" knutet till הנזת השא är en patriarkal värdering som lagts till en mer neutral grundbetydelse, "non-virilocal woman" (Bal 1988:203). Men kanske bör vi förstå begreppet הנזת השא som "prostituerad" här eftersom de inte pratar med varandra och eftersom han enbart tycks relatera till henne instrumentellt i sexuellt syfte.

Även denna gång antyder texten en missräkning. Inte heller denna form av normativ manlig sexualitet passar honom. Precis som tidigare uttrycks det ofullbordade samlaget och frustrationen efteråt med metaforisk gestaltning. Först genom ordet "natten", som förekommer fyra gånger på två verser. Filistéerna, som har hört rykten om att han befinner sig i Gaza, "omringade honom och låg i bakhåll vid stadsporten hela natten. (הלילה לכ) De höll sig stilla hela natten (הלילה לכ). Simson låg halva natten (יצה הלילה) Efter halva natten (יצה הלילה) reste han sig". Det är väldigt mycket "natt" på lite text, så det handlar mest troligt om en stilistisk upprepning som förstärker skillnaden mellan det förväntade (hel) och det som faktiskt händer (halv). Om "natten" tolkas som en eufemism för sex poängterar texten att Simson inte genomför en – normativt sett – fullbordad sexakt, utan avbryter den och går därifrån, frustrerad. Jag har svårt att se hur man annars kan göra reda för fortsättningen.

Versen om hur han bär bort Gazas stadsporskulle te sig fullkomligt godtycklig och obegriplig om den inte läses som sexuell metaforik. Vad har han annars att vara arg eller frustrerad över här? Stadsporten beskrivs i analytisk detalj, alla dess delar. Själva porten, de två dörrposterna och överstycket. Med risk för att dömas som freudian kan jag inte komma ifrån att dessa benämnda delar av porten lätt kan översättas till det kvinnliga könsorganets olika beståndsdelar. Simson kompenserar sitt misslyckande hos den andra kvinnan genom att ta kontrollen över ett symboliskt kvinnokön.

Delila

Simson försökt och misslyckats två gånger. Och nu kommer Delila in i bilden. De två första kvinnorna presenteras genom att Simson ser dem. Delila bryter mönstret. Berättelsen börjar: "Sen kom han att älska en kvinna vid Soreks dal och hon hette Delila". אהב (älska) betecknar i bibelhebreisk semantik sällan en romantisk känsla. Snarare tycks den vara en attityd, ett medvetandetillstånd eller ett förhållningssätt i förhållande till en annan (Sjöberg: under utgivning). Inte heller i Simsonsagan tycks kärleken vara ett dynamiskt fenomen. Den är, får vi förmoda, konstant. Massor av tolkningar i barnbiblar och filmer ger vid handen att Simson är förblindad av kärlek. Det är en anakronistisk projektion från en tid när ordet "kärlek" främst och framför allt förknippas med en romantisk känsla. Vi vet inte mer om Simsons kärleks natur, annat än att det inte förändras av skeendet och att den inbegriper tillit till den älskade.

En annan vanlig projektion är att Simson och Delila har en kärleksrelation (med den innebörd som vi lägger i ordet), men om Delilas känslor för, förhållningssätt till eller åsikter om Simson vet vi ingenting. Hon får pengar för att engagera sig med honom. Hon har i så måtto en professionell ingång till hela projektet.

Om Simsonsagan som helhet struktureras kring tre kvinnor, så struktureras Simson-och-Delila-episoden kring fyra sessioner, där de båda experimenterar med olika sätt att göra Simson lika svag som vilken man som helst. Delila binder Simson två gånger och väver in hans hår i en varp en tredje gång. Den sista sessionen ägnas åt rakning och smärta/förnedring.

Simson styr händelseförloppet med detaljerade instruktioner om hur hon ska binda honom. Genom att ge felaktig information om källan till sin styrka ser han till att få uppleva flera omgångar av bindande. Observera: Han ger otroligt detaljerade instruktioner till varje session. Delila är agenten, men hon är i jämförelse med Simson ett svagt subjekt fram till vers 20, där han i sin tur överlämnar sig till henne och därmed försvagar sin subjektstatus.

Bondage

Bondage som bdsm-begrepp betecknar olika typer av frihetsberövande och de första tre sessionerna är alltså i bdsm-termer bondage-sessioner. Simson och Delila är överens om vad som ska hända. Delila är något som i bdsm-diskurs kallas "top" (den som gör saker), Simson är "bottom" (den som utsätts för det givaren gör). Det finns en distinktion mellan å ena sidan dominant och undergiven och å andra sidan top och bottom. När toppen också är den som bestämmer blir han eller hon dominant och den som tar emot blir undergiven. Men det kan lika gärna vara den som är bottom som bestämmer vad han eller hon vill utsättas för. Det kallas "topping-from-the-bottom" och jag skulle säga att det är precis det som Simson gör under de första tre sessionerna. Det gör inte Delila till undergiven, men det gör henne mindre ansvarig för det som sker. Simson är inte lurad. Han är ett starkt subjekt som är fullt på det klara med att senorna, repen och vävstolen inte kommer att kunna hålla honom tillbaka. Så varför ger han så detaljerade instruktioner? Om det handlar om att undkomma filistéerna hade han bara kunnat gå sin väg. Uppenbarligen stannar han frivilligt och ser till att få det han vill ha: bondage.

Faktum är att Delila inte är den första som binder honom enligt hans önskemål. Judas män binder honom i 15:13 och inte heller där har han något emot det. Tvärtom faktiskt, men jag tror inte att man tänker på det om man inte först identifierar Simsons aktiva roll i kapitel 16.

Simson kurar i Etamklippans klyfta efter att ha dödat några hundra filistéer. Filistéerna, som vill hämnas, hittar inte Simson och låter i stället sina hämndaktioner helt orättvist drabba Judas folk. De judaitiska männen söker upp Simson i hans klyfta och försöker övertala honom att överlämna sig till filistéerna. "De sa till honom: "Vi har kommit ner hit för att binda dig och överlämna dig till filistéerna." Han svarade: "Svär på att ni inte kommer att attackera mig." De sa: "Nej då. Vi kommer att binda dig ordentligt och överlämna dig till dem. Vi kommer absolut inte att döda dig."

Det verkar som om de lockar upp Simson ur klyftan genom att försäkra honom att han kommer att bli bunden. Det är som om Simson inte kan motstå frestelsen – repen.

Undergivenhet

Med Delila lyckas han bli bunden tre gånger. Men till sist avslöjar han ändå sin hemlighet. När han säger "Om man rakar mig..." så vet han, vis av erfarenhet, att Delila kommer att raka honom. Hur ska man förstå det här?

Delila ligger på och pressar honom visserligen, men ändå? Om det fanns något litet trick som kunde göra mig blind och om jag för allt i världen inte ville bli blind, skulle jag ju inte avslöja tricket hur mycket någon än tjatade. Om någon verkade helt fixerad vid att göra mig blind skulle jag dra mig undan från den personen. Men Simson går inte. Och Simson håller inte tyst. Han ger Delila nyckeln till sin styrka.

I och med den fjärde sessionen handlar Delila inte längre på filistéernas initiativ. De har lovat att betala henne för att ge dem information om hur Simson kan kuvas. Inget är sagt om att hon själv skulle kuva hans styrka. Delila lämnar här sitt professionella uppdrag och kliver in i en frivillig domina-roll.

Fram till den sista sessionen har han haft kontrollen. Han har regisserat sessionerna och själv slitit sig loss varje gång. När han inför den sista sessionen berättar om hans styrka egentligen sitter – i det att han aldrig har blivit rakad – ger han sig ut på okänd mark.

För det första: Han vet att han kommer att förlora sin styrka – han som inte vet av något annat än att vara den starkaste av alla.

För det andra: Han ger sig in i en session som inte har med bondage att göra.

För det tredje: Han går in i en undergivenhetsroll. Han har ägnat sig åt “topping from the bottom”, men i den fjärde sessionen överlämnar han ansvaret till Delila. Dels genom att ge henne informationen. Dels genom att vila sitt huvud mot hennes knän/mellan hennes ben. Nu är det hon som styr förloppet. Och hon inte bara rakar honom (vilket var överenskommet), utan hon tar även in en tredje part och hon utsätter Simson för smärta eller hur man nu annars ska förstå ‘anah.

ותונעל לחתו ושאר תופלחמ עבש תא חלגתו שיאל ארקתו

En man har “legat i bakhåll” i sängkammaren hela tiden – det har poängterats under session 1 och 2. Nu kallar Delila fram honom och vem av dem rakar respektive plågar/kuvar honom är oklart. I den masoretiska texten är det hon. Enligt somliga textvittnen är det han. Rimligtvis borde mannen vara subjekt för någon av handlingarna – endera rakningen eller plågandet – vad annars gör han där? Men oavsett vilket är Delila i dominant position och hon förstärker sin dominans i förhållande till Simson genom att bjuda in ytterligare en dominant.

Subspace

I dialogen mellan texten och modern BDSM-diskurs är det också aktuellt att diskutera den sömn som Simson hamnar i och vaknar upp ur under tredje och fjärde sessionen. Det är förbryllande att Simson inte vaknar av smärtan (att få håret invävt i en varp torde göra ont) respektive plågan/kuvandet – hur detta nu tar sig uttryck. Han vaknar först när Delila säger “Filistéerna är över dig!” och samma förunderliga tågordning upprepas två gånger. Det är alltså inte ett textfel. 1. Smärta. 2. Simson fortsätter “sova”. 3. Delilas ord. 4. Simson vaknar. Vad för sorts sömn är det? Även här tillhandahåller BDSM begrepp som gör texten begriplig. Subspace är ett transliknande och jagupplöst medvetandetillstånd bortom upplevelsen av fysisk närvaro och njutning, som den undergivne eller bottom kan hamna i som reaktion på det som han eller hon utsätts för.

Förutom detta att han “sover” trots att han utsätts för smärta finns ytterligare ett tecken på att Simsons tillstånd snarare motsvarar subspace än vanlig sömn. Det är verbet אצי i 16:20. När Simson vaknar från sin sömn tänker han: “Jag ska nog kunna ta mig ut den här gången liksom alla de andra gångerna och skaka mig loss.” Det hade räckt med רענא “skaka mig loss”, så אצי måste betyda något annat än att ta sig loss från någon

som förmodat håller fast honom under plågan. נצח, menar jag, betecknar att det är subspace som Simson vaknar ur, att han påbörjar stigningen mot medvetande, jagkontroll och verklighetsförankring.

Det finns ingen entydig värdeladdning i Simsons tänkta ord: "Jag kommer att ta mig ut nu som de andra gångerna. Jag kommer att skaka mig loss." De kan tolkas som uttryck för besvikelse eller som uttryck för förtröstan. En tolkning av orden som förtröstan förutsätter att texten förmedlar en negativ uppfattning av maktlöshet, vilket den inte gör.

Sessionen avbryts så abrupt att man skulle kunna tro att en mening har försvunnit här. Filistéerna fångar honom, står det. Ingenting om att Delila överlämnar honom till dem; ingenting om att hon får sitt silver. Det är möjligt att en rad fattas. Kanske eller kanske inte. Såsom texten ser ut nu blir Delila lika avbruten som Simson. Hon blir så avbruten att hon från och med vers 21 är fullständigt eliminerad ur berättelsen. En eventuell tragedi består inte i att Simson blir rakad och kuvad per se – inget tyder på att han inte vill det. Tragedin består i att han mister Delila, till vilken han av sitt beteende att döma hyser tillit, när han är som allra mest sårbar.

Delila är en genom hela receptionshistorien utskälld karaktär. Hon kallas svekfull förförerska. Men hon har inte förfört honom. Han har varit ett synnerligen starkt subjekt i tre sessioner och om vi förmodar att texten är koherent är han frivillig även under den fjärde sessionen.

Berättarperspektivet vill inte framställa Delila som skyldig till skeendet. Hon har visat visserligen grymma tendenser under den sista sessionen, men narrativet ser ingen anledning att straffa henne. Varför annars finns hon inte med som den som lämnade över Simson i fiendehand? Varför får vi inte se henne ta emot pengar för besväret? Varför finns hon inte med i Dagon-templet?

Delilas subjektstatus är inte så stark som många har gjort gällande. Det enda hon gör på eget initiativ i den här berättelsen är att kalla in mannen från kammaren och att plåga/kuva Simson. I ljuset av de allmänna BDSM-tendenserna i den här texten är det inte givet att smärtan som finns implicit i verbet הנע är något entydigt negativt. Precis som frihetsberövande kan smärta vara källa till njutning för den som är lagd åt det hållet. Det framgår inte tydligt om Simson är masochistisk, men sessionen med vävstolen måste rimligtvis ha inbegripit smärta och även den regisserade han noggrant.

Han hade inte behövt ge förslag som inbegrep just bindande. Han hade inte behövt inviga henne i sin hemlighet. Istället, menar jag, avspeglar Delilas och Simsons BDSM-sessioner en process som leder närmare och närmare en undergivenhet som Simson eftersträvar.

Bronsfjättrarnas tröst

Men slutet då? Slutet är väl ändå tragiskt, skulle man kunna hävda. Jag skulle inte säga emot. Simson är kraftlös och Delila är inte kvar. Filistéerna sticker ut hans ögon och hånar honom. Scenen där han trycker isär palatspelarna så att hela templet rasar ihop är en tragisk seger. Simson dör. Men även i slutscenen finns en liten tröst implicit i det som inte sägs.

Simson blir bunden av filistéerna, liksom han tidigare har blivit det av Judas män och av Delila, och här avstår texten från att göra själva fångenskapen till skäl för hans hämnd. Simson säger: "Jag vill hämnas på filistéerna för ett av mina två ögon." Tystnadens kontrast. Han nämner inte fjättrarna. Bara ögonen. Simson blir bunden fem gånger i Simsonsagan som helhet. Ingen av gångerna signalerar texten att detta skulle vara något negativt. I en BDSM-tolkning mildras slutet. Trots förnedring och blindhet har han åtminstone bronsfjättrarna till tröst.

Avslutning

Bdsm-tolkningen svarar på flera centrala frågor i texten:

1. 1. Varför låter han sig bindas av Judas män i 15:13?
2. Varför ger han Delila tre specifika förslag som alla handlar om frihetsberövande?
3. Varför stannar han kvar hos Delila?
4. Om han nu ändå tänkte avslöja sin hemlighet – varför gjorde han det inte redan från början?
5. När han planerar sin hämnd mot filistéerna, varför nämner han bara sina utstuckna ögon – inte själva fångenskapen?

Ordet “metod” används ofta på ett sätt som signalerar att metoden är det första steget på vägen till en vetenskaplig tolkning. Jag följer professor emeritus Eberhard Herrmann när jag snarare vill beskriva metod som en överbrygning mellan “kunnande” och “insikt”. Kunnande är de basala förutsättningarna för tolkning, till exempel förmågan att läsa och de personliga associationsbanor som präglar vår läsning. “Insikt” i Herrmanns begreppsvärld är inte detsamma som slutresultat eller sanning. Snarare är det, åtminstone till att börja med, en hypotes, en proto-tolkning, en omedelbar känsla för vad texten handlar om. Och denna hypotes, denna omedelbara insikt, föregår metoden och är i regel knuten till individuella associationsbanor (Herrmann 1992). Alltså: Såväl kunnande som insikt föregår metod. Metoden är ett medel för att pröva och i de flesta fall revidera insikten och för att därefter kommunicera tolkningen till andra, även till kritiska, läsare så att de kan godkänna tolkningen som rimlig. Metoden ska överbrygga glappet mellan kunnande och insikt.

Simson som karaktär blir begriplig genom en läsning av Simsonsagan som en psykosexuell resa fram till en utblommad sexuell läggning som vi idag skulle definiera i termer av BDSM. Om jag har rätt, om jag lyckas kommunicera tolkningen, så innebär det att bilden av Simson som offer måste revideras.

Simson är i kapitel 14 och 15 är en aktör, men inte ett starkt subjekt. Hans handlande är impulsivt, oöverlagt och, när YHWH:s ande överfaller honom, utom kontroll. Han handlar som reaktion på andras agerande. Han handlar när han misslyckas med att fullborda sitt äktenskap sexuellt och när han misslyckas med att fullborda samlaget med kvinnan i Gaza. Han handlar, men han uppfyller inte ofta kriterierna för ett starkt subjekt.

I mötet med Delila blir han ett starkt subjekt. Han är inte ett offer i Domarboken 16 och Domarboken 16 handlar inte om en tragisk hjältes död. Han är en explosiv och excentrisk man före sin död får vara med om att efter ett vilset sökande hitta hem i och uttrycka sin sexualitet.

LITTERATUR

Bal, Mieke

1987 “Delilah Decomposed: Samson’s Talking Cure and the Rhetoric of Subjectivity” in: idem, *Lethal Love. Feminist Literary Readings of Biblical Love Stories*, Bloomington: Indianapolis University Press.

1989 *Death and Dissymetry. The Politics of Coherence in the Book of Judges*, Chicago: University of Chicago Press.

Exum, J. Cheryl

1996 “Why, Why, Why, Delilah?” in: idem, *Plotted, Shot and Painted. Cultural Representations of Biblical Women*, Sheffield: Sheffield University Press.

Herrmann, Eberhard

1992 *Tro och tanke. Om tolkning II. Att förstå*, Uppsala: Svenska kyrkans forskningsråd.

Ringgren, Helmer

1968 "Mål och uppgifter för Gamla testamentets exegetik", *Svensk exegetisk årsbok* 33, Lund: C. W. K. Gleerup, 175-178.

Sawyer, John F. A.

2009 *A Concise Dictionary of the Bible and its Reception*, Louisville: Westminster John Knox Press.

Sjöberg, Lina

2006 *Genesis och Jernet. Ett möte mellan Sara Lidmans Jernbaneanpos och bibelns berättelser*, Hedemora: Gidlunds förlag.

2014 *Ofromma bibeltolkningar*, Stockholm: Makadam förlag (Bok)
"Human Love in Biblical Hebrew Narratives" (under utgivning)